

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

כג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

טבה , גחם , תחש אונד
מעכה :

כג (א) עו וואר דאז לעבענו
אלטער דער שרה ,
הונדערט יאהר , אונד צוואנ-
ציג יאור , אונד זיבען יאהר :
דוועו ווארען דייה לעבענו .
יאהרע

את טבה ואת גחם ואת תחש

ואת מעכה : פ

כג א ויהיו חיי שרה מאה שנה

ועשרים שנה ושבע שנים שני

רש"י

תרגום אונקלוס

כג (א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים
שנה ושבע שנים . לכך נכתב
שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד נדרש
לעצמו בת ק' . ככתב' לכתוב מה בת כ' לא
קטלת אהרן חיה בת עובדין חף בת מאה בלא
קטלת' כ' ככתב' ליוסי : שני חיי שרה

את טבה ואת גחם ואת תחש
ועכה :

כג (א) יהיו חיי שרה מאה ועשרים
ושבע שנים שני חיי

באור

ויהיה שפרו כן , כי הגיד לו המניח שבאשר לקח לו פילגש ואמה ראומה , או ילדה לו
גם היא בנים ארבעה , ור"ע ספורטו כתב ח"ל והגיד המניח שגם פלגש ילדה את מעכה
שהיתה כמו כן ראויה לבני אס לא יבחר ברבקה ולא יבטחך לזרע כנען עכ"ל , הנה כתב
בפשיטות שמעכה היתה נקבה , ולא ידעתי מי הגיד לו זאת , ואם ה"א הנקבה שבסוף לחט
לזה , הלא מנאטו פעמים רבות לזכרים , כמו יהודה , יאעיה , ירמיה , ודומיהם רבים ,
ואולי בעבור שמואלו אבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור (שמואל ב' ג' ג') , וכן מעכה בת
אבישלום (מלכים א' ט"ו ב') , שהיא גם אשה , חשב שלא יתכן להיות גם אשה , אבל נמצאו
שמות מנותקים לאיש ולאשה כמו שרי אשת אברהם נמצא שהיא גם אשה מן האנשים אשר
באויבים נכרות בתחלת בית שני , מכנדי שישרי (עורא י"מ) , וכן אביה בן רחבעם מלך
יהודה , ואביה בן ירבעם , נמצא ג"כ גם אשה , ואשת חזרון אביה (ד"ה א' ב' כ"ד) , ורבים
כן , כמ"ש הרשב"ע בסוף פ' וישלח , והנה עם שכל מפרשי הפשט לא הודיעו לנו אס מעכה
זכר או נקבה היא , הנה ח"ל אמרו במדרש רבה שזכר הוא , כי דרשו הנה ילדה מעכה
גם היא , מה אברהם יצאו מורשו י"ב אנשים , ח' בני גבירות , וד' בני שפחות , חף אלו
ח' בני גבירה וד' בני פלגש :

כג (א) חיי , סמוך , והגפרד חיים , ויבוא תמיד כל' רבים ולא יתפרד לעולם כיו
שמות רחיים , מואנים , מספרים , בעבור שהם כלים מורכבים משני כלים ומלאכתם
לא תעשה כי אס נהרכבתם יחד ונהפרדו בטלה מלאכתם המיוחדת להם נהיותם יחד
חף שעדיין כלים הם וראוי' למלאכה אחת , וכל' שגא השם חיים בלשון רבים לפי שחיי
העולם מחוברים אל הזמן המורכב מן חלקים ורגעים רבים תכופים יחד ולא יתפרדו ,
והשרש מוטו חיי כדעת הרד"ק בשרשים שרש חיי , וכבר הארכתי בזה בקונטרס עלים
לתרופה אשר כבר יצא לאור בכ' שמות בד"ה וסיה : טאה שנה וגי , מנהג הל' להקדים
המספר הרב על המעט , ומנאט גם להפך בשני חיי יעקב בריש פ' ויחי , וזה שבכתב שנה
בכל פרט , רש"י פי' ע"פ הדרש , והרמב"ן טען עליו ע"ס , ופי' שדרך הל' בן הוא , ואנקל'
ויב' לא תרגמו ב' מלות שנה רק מלת שנים כי עיקר תרגומם לבאר הטובה , וכל' א'
מתורגמים כולם , וכ' הרשב"ע א"ע"פ שבאשר נאום לא נתפרש ימי חייהן בצרה הוכרך לפרש
בשני שהוכרך להוכיח מיתתה בשביל קנין המערה פירש חיי ומה לאמר תשעים של הרוונה
עכ"ל : שני חיי שרה , לפי ששועה הוא פרט ואקדיו כלל , וענינו , אלו היו שני חיי שרה , וכן
מתרגם

חיי שרה: צורת שרה בקרית
ארבע הוא הקרון בארץ כנען

ואהרע דעה שרה: (ב) אלו
שרה שטארב צוקריות ארבע,
דאזועלבע איזט חברון, אים
לאנד כנען: אהרע דעה

תרגום אונקלוס

חיי שרה: (ב) וקיתת שרה בקרית
ארבע היא הקרון בארץ כנען
ואתא

דש"י
שפה כלן זיין לטובה: (ב) בקרית ארבע
על שם ד' ענקים שהיו שם חזיון שני את לאה
ואניהם ד' על שם ד' זנות שנקראו שם ארבע
ולאטו

באור

מתרגם כל א: (ב) בקרות ארבע, שם האיש ארבע פדחתים ביהושע. את קרית ארבע
אני הענק (ט"ו י"ג), כמו מקרית סיחן (במדבר כ"א כ"ט) (הרש"ס), וכן סי' בראשית,
והוא שם עמס ל' לפי פשוטו, ורש"י בתפ"ש העיר נקראת כן ע"ד ענקים שהיו שם חזיון
שני ותלמי ואניהם, וגם וק' נכון לקבלת העיר על שם לפי שהיו בה, או שהיה
עליה, והנה אנקלוס וי"ע תרגמו נ"כ קרית ארבע, איראה כי לדעתם היא שמה כן,
כמו קרית ספר (יהושע ט"ו ט"ו וי"ו ואופט"ס ח' י"א ו"ט), קרית יערים (יהושע ט"ד ט"ז י"ט)
וה"ח י"ד), ואיננה בעיניו קרית של האיש ששמו ארבע כי אים הי' כן הי' כללם לפרנס
קריתא דארבע כמו שמתרגמים מקרית סיחן, מקריתא דסיחן, וכן כל הסמיכויות יתורגמו
בארמי גדול בתחלת העלה השני שערך בארמי הוראת הקטן כמלת אל כמו מלך גרר
(בראשית כ"ב), מלכא דגרר, אני כנען (שם ט"ט י"ח), אבוה דכנען, והנה בהשקפה
אלאמה היא דעתם הסך הכתוב המפורט ג' פעמים ביהושע, קרית ארבע האדם הגדול
בענקים י"א (י"ד ט"ו), קרית ארבע אני הענק (ט"ו י"ג), קרית ארבע אני הענק (כ"א
י"ח), שהוא שם בודאי שם האיש כי יבא אחריו בתחלתא אני הענק, והאדם הגדול
בענקים, אבל אחי ההסתכלות יראה לו כי קראוה קרית ארבע ע"ש האיש הוא לגדול
בגורו, אם שהיה שלו או שהי' דה בתוכה, ואז נעשה השם הזה שם העם לה, ולכן
כאמר שם, ואם תבין לפניו קרית ארבע, אזה היא שמה, ומפרש אח"ו למה קראוה כן
על שמו. ואמר כי האדם הגדול בענקים הוא, ולכן תרגם שם ונתן כן ע"ז, קרית
ארבע, אלא שהכתוב מפרש שם אח"ו שנקראת כן ע"ש האיש שהי' שמו ארבע שהיה האדם
הגדול בענקים, כמו שתרגם קרית יערים נ"כ כן בלי שנוי (וקרית ספר אף שתרגם,
קרית ארכי, בלי ספק היא לו אזה כונה במלת ספר, ועב"ד חשבו לשם אחד בעב"ד
שלא תרגם קריתא דארבי), מא"כ מקרית סיחן ת"א, מקריתא דסיחן, בעבור שאין
זה שמה העממי, רק חשבון, אלא שהמשלים בנאשם מלינתם עליה רצו לכסול ה"ל
במלת טובת אמרו בתחלה, באז חשבון, תבנה ותכונן עיר סיחן, כי אש יבאה
מחשבון, להנה מקרית סיחן, ומה שמאטו מורא קרית ארבע (בראשית ל"ה כ"ג),
אטו בקרית ארבע (נאמי' י"א כ"ה), בה"א הידוע, שלא תבא על שם עמס
אדם פרעי, הייט בבחינת צירוף ב' הכוונות יחד, הא' שנתק השם ארבע מן האדם
הוא אל העיר להיות לה שם עממי, והכ' שהיא קרית של האיש ששמו כן, והכ"ן
זה, אבל אנקלוס תרגם גם קרית ארבע, קרית ארבע, ולא קריתא דארבע, על
הכוונה הא' לבד, ועיין מ"ש הרד"ק בעלול (ד' קטן דף כ"ד ע"א), ויש לו עוד
דברים בזה, אבל אין להאריך פה, שלא לנאת מכוונת החבור [ועיין מ"ש דפ' ושלח
(ל"ה כ"ו)], ולכוונה זאת תרגם פה גם המתרגם האשכנזי, קרית ארבע: הוא
חברון, הכוונה שנקראת שמה חברון בנימי עשה כותב התורה שנימי כנה מת ארבע
אני הענק, ולכן בפרשת מרגלים לא הזכיר רק ושם חזיון שני ותלמי ילידי הענק
(במדבר י"ג כ"ב), ולא ארבע, אבל בנימי אנהרם אליהי הי' עדיין חי, ואפשר לא היתה
נקראת

ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותיה: ויקם אברהם מעל פניו וידבר אל בנייתו לאמר: יגרותו שב אנכי עמכם

רא קאם אברהם, אום שרה צו טרויאערן, אונד זיא צו בעוויינען: (ג) וארען שטאנד אברהם אויף פאן זיינעם סאָרטען, אונד רעדטע מיט רעו קינדערן חיה, שפראך געהמליך: (ד) איד בן איין פֿרעמדער אונד פֿיא וואָרדנער אונטער אויף: (ה)

רשי

תרגום אונקלוס

ואתא אברהם לטספדה לשרה ולבנותיה: (ג) וקם אברהם מעל אפו ביתיה וטליל עם בנייתתא לטיימא: (ד) יגרותו שב אנא עמכון

ואתו אדם וטוה אברהם ושרה יצחק ורנקה יעקב ולאה: ויבא אברהם מבאר שבע לטספד לשרה ולבנותיה: כשמה הנותת שרה לעקיד יצחק לטיימא על ידי צלות העקיד שמוחן בכה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרתה כשמה זמנה: (ד) גר ותושב אנכי עמכם גר וחקן אפרת וכתו שבתו עמכם ויחזרש אנדה חסבתו הריני גרוהם לאלוהיהם

באור

קראת אז רק קמות ארבע: ויבא אברהם, והראש' כתב חסיד לא בא מיוקוס אחר אעפ"כ ראוי לומר כי בא לסיפדה עכ"ל, והיא ג"כ דעת הרמב"ן שפי' ויבא על התעוררות המעשה, והראש' כתב ובאשר מותה שרה היה אברהם מיוקוס אחר ע"כ אחר ויבא אברהם עכ"ל, ורש"י כתב ויבא אברהם, מבאר שבע, ולא פי' מדוע שב לבאר שבע כיון שהי' דר בחברון י"ב שנים קודם העקידה לפי דעתו, וכבר הגדתי דעתי בזה בסוף פ' הקדומות, ואוסף כאן עוד לבאר כי בעצמה שאמרו במדרש ויבא אברהם מהר המוריה, טובל גומר שצטוו מהר המוריה ללכת לביתו לבאר שבע שבע בדרך שנתה שרה בחברון לכן בא תחלה לחברון לספדה ולקברה עם ואח' שב לבאר שבע ואם יש כל ימי חייו, ומה שכתב בסוף פ' העקידה ויקפו וילכו יחדו אל באר שבע, היינו שנעת שקפו ללכת מהר המוריה הי' דעתם ללכת לבאר שבע, אך בדרך כששמע מיתתה הלך תחלה לחברון, ומה שאמר עם ואם אברהם בבאר שבע היינו אחר שבא לחברון, רק אלה להשלים ענין באר שבע, ואח"כ לספר ענין בואו לחברון וקנין המשדה בארובה, כי זהו הדרך הנכון בכל התורה להשלים ענין אחד כולו, ואח"כ לתחיל לספר ענין אחר הקדום לסוף הענין הראשון כאשר הגדתי בהקדמה ובנאורי כמה פעמים, וטובל עוד לומר כי הוא כענין כלל וחמרו פרט, כי בתחלה כלל שב לבאר שבע ואם עם בקניעות ואח"כ פרט האידך בא לבאר שבע ואמר שבה דרך חברון כי מהר המוריה בא תחלה לחברון לטספד לשרה ולקברה וזמם חור לבאר שבע: לספר לשרה, ענינו על שרה או בעבור שרה כמו אמרי לי אחי הוא (בראשית ב' י"ג) ר"ל עלי או בעבורי: ולבכתי, ולבכת עליה, ובא המרש הזה עם מלת אח כמו ובכתה את אביה (דברים כ"א י"ג), ויבך אחי אביו (בראשית ל"ו ל"ה), וכן בלא קשר את אי על, כמו ואנכה בטוס נפשי (תהלים ס"ט י"א), ענינו על נפשי: (ג) טרו, התאר לומר עת ולקבה מותה כמו ואם אחי מתה אנכי (בראשית ל"א), ובכניו ראוי שתשתנה ה"ח הנקבה לתי' וכו' מן לרקת נדקתי ויון צרכה נבכתי, וראוי להיות כאן בכתה, ולכן פי' הראש' שהיא רמו לגוף, ור"ל גוף בלי נשמה יקרה אדם מות, בין זכר בין נקבה: לאשר, לכני את עה שפ' אמרו, גר ותושב וגו', והפסוק הכ' דניק אל הא': (ד) גר

תנו לי יאחות קבר עמכם
ואקברה מתי מפניי: ויענו
בניהת את אברהם לאמר לו:
שמענו י אדני נשיא אלהים
אתה

דוא ביוט איין גאטליכער פירשט

געבט מיר איין ערבנגרעכניס
ביא אייד, דאמיט איך מיינען
טארטען בעגראבע, פאן
מיינעם אנגעוויכטע דינוועג:
(ה) דיא קינדער חת אנטש
ווארטעטען דעם אברהם,
אונר שפראכען צו איהם:
(ו) הערע אונר, מיין הערר!

אונטער

תרגום אונקלוס

רשי

חבר לי אחסת קבורא עמכוון ואקבר
מתי מודהקטי: (ס) ואתיכו בני
תתאית את אברהם לטיטר ליה: (ו) קבל טענא רבוננא רב קדם יי את

באור

(ד) גר וחושב אנכי עמכם, גר אנכי מארץ אחרת ובאתי לגור כאן ונתישנתי עמכם, כן מי
הס' והרשכ"ס, ולפון הראב"ע גר לבדו הוא הלן, ותושב הוא הגר היושב בארץ עכ"ל, ופי'
דבריו בעל אהל יוסף שהגר הלן הוא מארץ אחרת והוא עובר דרך עס וילן עס כלילה ההוא,
והגר היושב בארץ, הן שיושב בעיר ההיא והן בעיר אחרת קרובה לה נקרא תושב, ופי' הפסוק
למי דעתו, גר ותושב אנכי עמכם, כלומר גר אני שאיני שוכן בעירכם, ותושב אני שאני שוכן
בארצכם, ומאשר אמר גר אנכי עמכם זה ראוי שלא הי' שוכן אברהם בחברון עכ"ד, ועיקר
הדבר נכון הוא ומסכים לבאורי אברהם לא הי' דר בחברון כלל אחר שיבא מארץ פלשתיס
לא לפני העקידה ולא לאחריה ואף לא אחר מיתת שרה, רק בבאר שבע הסמוכה לחברון
ומארכה תחשב, אבל אינני מסכים עמו בבאור דברי הראב"ע, רק כוונתו הפשוטה היא שכל
מקום שנאמר גר לבד הוא הלן בין בעיר ההיא או בארץ ההיא, ותושב המתלה עם מלת גר הוא
האיש אשר נתיישב בין בעיר אחרת או בארץ אחרת שלא טולד בה ולא גרו בה אבותיו, ולפי
אברהם לא היו אבותיו מן הארץ ההיא כי אס' מאור כשדים, רק אברהם נתיישב בה בביתו
מסרן בהיותו בן ע' השנה, ודר באלג'י מנרא אשר בחברון כ"ה שנים, ואח"כ בארץ פלשתיס כ"ו
שנים, ואח"כ חזר לארץ כנען ודר בבאר שבע שבע שנים לחברון זה י"ב שנים, ולכן כיון שתיישב
בארצם נקרא גר תושב, וגר תושב או גר ותושב אחד הוא, ועומכם ר"ל בארצכם: חנו, א"ת,
הבו, וכן מתורגם בל"א, ויב"ע תרגם, וכונו, כפי הכוונה ולא כהוראת העלה, ולפון
הרשכ"ס תנו לי אחות קבר, הניחו לי לקנות קרקע כאן ותמרטו אתם יושבי העיר להניח לי
לקבור בה מתי ומאספחתי כי אחות קבר אין יכול להיות לא ברטון כל בני העיר, וכך מוכיח
לפנינו כשנתן אברהם הכסף לעפרון, ויקס וגו' לאברהם לחקקה וגו' ואח"כ קבר אברהם
וגו' וקס לו לאחות קבר ממת כל בני חת עכ"ל: אחות, הנחלה נקראת כן לפי שהאדם
כאחו במקום ועוזקו בעבורה כמו שאמר ויחזו בה (שס מ"ז כ"ז), ויחזו בתככם (במדבר
ל"ב): עמכם, אהלכם: ואקברה מתי מלפני, אונחאט מלפני לקברו: (ה) לאמר לו,
ויחזרו לו המאמר הנמשך כלשונו ממש כהוראת מלת לאמר בכל התורה וכבר פירשנוה היטב
בהקדמה, וכמה פעמים בבאורי זה נפ' ויחי ונפ' נשא ועוד באר מקומות, והנה פה אי אפשר
לפרש לאמר לאחרים בעבור מלת לו שלאחריו, מלבד שעבין המאמר הזה אינו שייך לאחרים,
וזה נכון אז לטולס: (ו) שמענו אדני, לפי משפט הלשון ראוי לומר אדני נכנתי לרבים
המדברים כלשון כל המאמר הזה, אבל בלי ספק היה אחד המדבר בעד כולם ואין זה מדרך
היושר שישים המדבר את אחרים שותפים עמו בקבלת האדנות והמדות, כ"כ הראב"ע, ומלת

שמענו

אונטער אונז, איך דעם אויך
געוואלדענען אונזערער בע-
גרעכניסע, בעגראבע דייען
טאָרטען: ניטאָנד פֿאַן אַזונז
ווירד דיר זיין בעגרעכניס
ווייגערן, דייען טאָרטען צו
בעגראבען: (ו) דאָ שטאַנד
אַברהם אויף, ביקטע זיך
פֿאַר

אתה בתוכנו במבחר קברינו
קבר את-מתך איש מוכנו את
קברו לאיכלה מן-מקבר
מתך: ויקם אברהם וישתחו
לעם

רש"י

תרגום אונקלוס

רחמיק (תהלים מ) * וכש ויכלא הגשם, את בנינא בשפר קברנא קבר ית
בראשית
יקלי מיגד מלמקבר מיתך: (ו) וקם אברהם וקמיד
לעמא

באור

שאצנו היא לשון קבלת דברים פה וכן ת"א ויב"ע, ובל"א מתורגם (הערע אונז), כי בל"א תוכל
צו גם כונת קבלת הדבר, ואדני תרגמו אנקלוס ויב"ע, רבונא, לשון רבים, כאלו כתוב
אדוננו כי דרכם לתרגם הכונה, איננו אנכי לא ידעתי בזה דרך עומר כי הודבר בעד כולם
ידבר ומלתם על לאונז, ובכלל דבריו דבריהם, ואולי נהפך הוא שאינו מדרך העוסר שהשליח
המדבר בעד כולם יפרש בדבורו שלא יקבלו לאדון רק על עמו ולא על אלוהיו, ולדעתו אנקלוס
ויב"ע שתרגמו בלשון רבים עברו חק העוסר, גם הודבר הוא אחד מבני חת תוך כדי דבור חזר
בו ואמר נשיא אלהים אתה בתוכנו, קבלו לנשיא אלהים על כולם: לכן בל"א שאלת אדני פה הוא
שם על משקל זה, כאשר מנאט שמות תארים רבים ביו"ד האונקלוס בסיפס, קבתם
ליחס האם ע"ש מקומו או משפחתו כמו יהודי, מצרי, עברי, אדומי, כושי, פלשתי, קבתם
כנינו, וקבתם ע"ש המקרה שחופה לו כמו ערירי, וקבתם ע"ש המקרה הטבעי אשר
לו באחת ממדותיו אם טובה אם רעה, כמו, אכורי, רחמני, מן ידי נשים רחמניות
(איכה ד' י'), כי מן רחמן יאמר רחמנים כמו מן גולן גולנים, כמו שמהגל בדבריו חז"ל
רחמנים בני רחמנים, ויאמר התאר הזה בשני אופנים, אדון, אדוני, כמו לא אכזר כי
יערנו (איוב מ"א ח'), אכזרי הוא (ירמי' ו' כ"ג), וכמו רחמן, רחמני, ויש חילוק
בניהם כי בבוא השם בלא יו"ד בסוף תבוא ה"א הידועה בראש, ולא יאכזר האומר שמענו
אדון, רק האדון, אך בבוא י"ם יו"ד בסוף אין צורך אל ה"א הידועה, ולרבים יאמר
אדונים, יתכן שיהי' מקובן מן אדון, כמו מן שלום, שלומים, מן גדול, גדולים
ומן קרוב, קרובים, ויתכן ג"כ
מקובן מן שם
בשתי יודין, אחת ליחס ואח' לרבים
כשניים וגי' ופרשתיים מוכתור (עמוס ט' ז'), והאשר כמים פלשתיים הנמשאין במקרא
מסרי'
וד"ן כתיב ולא קרי' פשוטים בגולת אסתר, והאשר יהודים קרי' וכתיב, וכן מנאט יהודיים בשתי
מן אדוני אדונים אך הוקלה העלה, ויהי' לפ"ז באור שמענו אדוני בלא ה"א כבאר
שמענו האדון בה"א ויהי' ביאורו בל"א (הערע אונז, הערע !): נשיא
אלהים, ולא גר ותושב ואין אתה בדרך לקנות: במבחר קברנו, במקום שקוברין שרי
הארץ והרי' קבר מוות: לא יכלה, לא ינבע, ועיקר שרשו בלא בל"א כמו ונמלא
הגשם (בראשית ט' ב'), לא תכלא רחמיק ממני (תהלים מ' י"ב), וינמלא גם בה"א
במקום החל"ף כמו אשר כלימתי היום הזה (שמואל א' כ"ה ל"ג): (ו) וישתחו לעם
הארץ

לְעַם־הָאָרֶץ לְבְנֵי־חַת׃ ח וַיִּדְבֹר
 אֹתָם לֵאמֹר אִם־יֵישׁ אֶת־
 נַפְשְׁכֶם לְקַבֵּר אֶת־מִתִּי מִלְּפָנַי
 שְׁמַעוּנִי וּפְגַעוּ־לִי בְּעַפְרוֹן בֶּן־
 זָחָר׃ ט וַיִּתֶּן־לִי אֶת־מַעְרַת
 הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר־לוֹ אֲשֶׁר בְּקֵצֶה

פֶּאָר דַּעַם פֶּאָרְלַקַּע דַּעַן
 לֶאָנְדַּעַן, פֶּאָר דַּעַן קִינְדַּעַרְן
 חח׃ (ח) אונד רעדעטע מיט
 איהנען, וויא פֶּאָלְגַט׃ ווען
 עז אייער וויללען איזט, דאָס
 איד מיינען טאָרטען כעגראַ-
 בע, פֶּאָן מיינען אָנגעוויכט
 וועג, זאָ הערט מיך! לעגט
 מיינט וועגען איינע ביטע איין,
 בייא עפֿרון צוהר'ו זאָרען׃
 ט(ט) דאָס ער מיר דיא העהלע

שדהו צו מכפלה געבע, וועלכע איהם גהערט, אונד אים ענדע

תרגום אונקלוס

רשי

לְעַמָּא דְאֶרְעָא לְבְנֵי חַתְּמָא׃ (ח) וּמְלִיל
 עִטְהוֹן לְמִיטְרָא אִם אִית רַעְנָא
 בְּנַפְשְׁכֶוּן לְקַבְרַת יְתִי מִלְּפָנַי
 קְבִילוּ טַעִי וּקְעוּ לִי טֶן עַפְרוֹן בֶּר
 צָחָר׃ (ט) וַיִּתֶּן לִי טַעְרַת מְכַפְלָמָא
 דִּי לִיה דִּי בְּסַמְד חַקְלִיה

(בראשית ח')׃ (ח) נפשכם רנוכס׃
 ופגעו לי לשון בקשה כמו אל תפגעו בי
 (רות ח')׃ (ט) המכפלה בית ועליה על
 גביו ד"א שכפולה בזנות׃ בכסף מלא
 שלם כל שויה וכן דוד אמר לארונה בכסף
 מלא

ככספא

באור

הארץ לבני חת, ענינו לעם הארץ שהם בני חת, והשתמיה להם לכבודם ולהודות להם על טובתם עמו, ודקדוק מלת וישתחו עיין בתחלת פ' וירא (י"ח ב'), תקרא א"ה אנד דעתי בהכדל הפרטי שבין ב' השרשים הכוזבים בענין זה שמה ואח, עם שבעין הכללי הוראה אחת להם, הואיל ולא ראיתי לשום אחד מן המדקדקים הראשונים גם האחרונים שיבדיל ביניהם באיזה ענין פרטי, כדרך השרשי הנרדפים׃ (ח) אם יש אה נפשכם, אם רנוכס שאקבור את מתי, כמו אל תתנני בנפש זרי (תהלים כ"ו י"ב), ואנקלוס תרגם נפשכם, נפשכון, והוסיף מלת, רעוא, וכן תרגם יב"ע, ויראה שזפרשים הכתוב כאלו הוא ויקרא קבר, ושעורו, אם יש רטון בנפשכם, והוא שב על המאמר הקודם אם רנוכס לקבור את מתי כמו שאמרתם בנבחר קברי'כ', שזעוני ופגעו לי וגו'׃ ופגעו לי, לשון תחנה ובקשה כמו אל תפגעו בי (רות א' י"ו), ולי, ר"ל בעבורי, ופי' התחננו בעבורי אבל עפרון בן זחר, ולשון הרחש'ן וטעם ופגעו לי כי הי' עפרון עשיר וכבוד כאשר אמר ביני ובינך מה היא ולא יהי' לי לכבוד לזכור נחלת אבותיו כענין נבות הזרעאלי על כן לא הלך אברהם אליו להרבות לו מחיר הגדה ובקש מאנשי העיר שיפגעו בעבורו דרך כבוד עכ"ל׃ (ט) ויתן לי, שאמרו אותה כזאת' אם בכסף מלא אקחנה מוטו ועל כן הזכיר לשון מכירה, וכן אבל בכסף תשגרכי ואכלתי ומים בכסף תתן לי (דברים ב' כ"ח), שהמים הנמנים במתנה אתן בהם כסף או שהיא דרך הלשון להזכיר כן במכירות' (הרמב"ן), ויב'ע תרגם ויזבון, לפי הכוונה, אבל אנקלוס תרגם ויתן, אף שלמעלה תרגם תנה לי, הנו, כי בלשון ארמי משמשין בשני השרשים על ענין הנתיחה, גם בלשון הקודש ישתמשו בשניהם כמו הנו וקניכס (בראשית מ"ז י"ו), הני העטפת (רות ג' ט), ועוד רבים, וכן בלשון אשכנז מתורגם (געבו)׃ טערת המכפלה, רש"י פי' ע"פ גמרא דעירובין (דף כ"ג ע"א), בית ועליה על גביו, ד"א וכו', והראב"ע פי' מערה בתוך מערה, והרד"ק

בשרשים

שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מְלֵאָה יִתְנֶנָּה לִי
בְּתוֹכְכֶם לְאַחֹת קְבֵרִי וְעַפְרוֹן
יָשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חַת וַיַּעַן עַפְרוֹן

ענדע ווינען פֿעלדען ליגט :
ער געבע וויא מיר פֿיר רען
פֿאללען וועהרט אן וילכער ,
צום ערבכענרעכנים בייא
אייד : (י) עפֿרון אכער ואס
אונטער רען קינדערן חת ,
דא אנטווארטעטע עפֿרון

החתי

דעם

תרגום אונקלוס

רש"י

בכסףא שלים יתננה לי פיניכון
לאחשת קברא : (י) ועפרון יתיב
בגז בני חתאח ואתיב עפרון חתאה

מלא (דברי הימי' כ"א) : (י) ועפרון ישב
כתיב חסר איתו היום מנהו שטר עליה
מפני חשיבותו של אנרהס שהיה נריך לו עלה
לגדולה

באור

בשרשים שרש כפל פי' מערה לפניס מערה , ואין כוונתס אחת , כי דעת הראש"ע שהיתה
קרקע המערה העליונה עליות המערה התחתונה , אבל דעת הרד"ק שהיו שתיקן ביחד
וכתל מפסיק ביניהן אלא שלאחת הי' לה פתח אל הפתח והיא נקראת חיצונה , ולשנית לא היה
לה פתח לתוך , רק דרך החיצונה נכנסין לה צפתס שנכתל המפסיק ביניהן והיא נקראת
פנימית , והמער' היא חפירה שתחת הארץ , אבל הרמב"ן הביא דברי רש"י וכ' שאיננו נכון כי
הכתו' אמר שדה עפרון אשר במכפלה והנה הוא גם המקום אשר בו השדה ואין צורך לבקש
טעם לשם המקומות עכ"ל , ואף לדעת רש"י והרד"ק שנאזרוהו מענין הכפל אינו שם התואר ,
כי לא יסודך השם העגם אל התואר שאחריו והי' ראוי להיות המערה המכפלה לא מערת
המכפלה , אבל לדעתם הוא שם המקרה כמו מערת הכפל , ויתכן לפי דרכס שעל דבר הכפלת
המערה הייא קראו את כל הנקעה ההיא מכפלה כמו ככר הירדן (בראשית י"ג י') , וכ"כ
הראש"ם , וכן נראה דעת המתרגמי' אונקלוס ויב"ע שיטת מלת מכפלה ותרגומה
כפלתא , ואין דרכס על הרוב לשנות שמות העגם שלא נודעו סבות קריאת שמותיהס ,
והנה תרגשו מערת המכפלה : מערת כפלתא , ג"כ נסמיכות , ושדה עפרון אשר
במכפלה תרגשו די כפלתא , יראה שדעתם שזכפלה הוא שם המקרה , ואח"כ קראו
את כל הנקעה ההיא מכפלה , ע"ש המקרה ההיא : ונעשה שם העגם לה , ואין
מקום לפי זה לטענת הרמב"ן ז"ל , מולת כ"כפלה שם נשאל ורנה טשטטה (הי"ש
ט' ז') , משען וקשענה (ישיה ג' א') , והטכשקה הזאת (סס'ו) :
בכסף מלא , כתרגומו , בכסףא שלים , ככל שזו , כן פי' רש"י
והראש"ם , שלמים במשקל' לא יחסר דבר כמ"ג עבר לסחר , וכן מתורגס בל"א :
בחוככם , לעיניכם שהיו עדים , כן פי' הראש"ם , ור"ע ספורט כתב בנעמד סולכס
שאינו מנקט שום זמן לפרוע אליו המעות וכן עשה כאמרו וישקל אנרהס לעפרון את
אכסף וגו' לעיני בני חת עכ"ל , ואפשר עוד לפרש ששכ בתוככס על לאחות קבר ,
שתהי' לי לאחות קבר בתוככס , וכן מתורגס בל"א , ואין ראוי מן הטפחא שנמלת
בתוככס המפסיק יותר מן התביר שנמלת לי , לפי' הראש"ם ור"ע ספורט ששכ על
מלת יתננה לי , כי גם לפי' המתרגס האשכנזי ראוי להיות נופסיק יותר מן יתננה
לי כי היא כמו מלה מוסגרת , כי שייכת אחר לאחות קבר , ושעורו , בכסף מלא
יתננה לי לאחות קבר בתוככס : לאחוז קבר , שתתרט כלכס לקטור נה עתי .
(הראש"ם וכן פי' ר"ע ספורט) : (י) ועפרון ישב בתוך בני חת , לפי פשוט יפרש
הכתוב מה שאמר בתחלה אנרהס ופגעו לי בעפרון בן נחר , ולא נוכר באוס מקום איש
ששע עפרון , לכן אמר שהי' שם בין בני חת איש אחד ועפרון שש , וכבר כתבתי
בהקדמה

החתי את אברהם באוני בני
חת לבל באי שער עירו לאמר:
ואלא ארני שמעני השדה נתתי

דעם אברהם: דא עו דיא
קונדערה חרה הערטען, פאר
אללען, דיא אין דאן טהאר
זיינער שטארט קאממען,
שפראך נעהמליך: (יא) ניכט
אלוא מין דערר! הערע
געגעבען

לך
מיד! דאן פעלד האבע איך דיר הירמיט

תרגום אונקלוס

רשי

תתאה ית אברהם קדם בני תתאה
לכל עאלי תדע קתמיה למיטר:
(יא) לא רבוני קביל טני תקלא יהבית

לנדולה: לכל באי שער עירו שכולן בטלו
ממלכתן ובאו לנמול חסד לשרה (יא)
לא אדוני לא תקנס אותה בדמים: נתתי
לך

באור

לך

בסקדמה כי בספורי התורה יש בזה שני דרכים, הא' כי בספור איזה ענין עיקרי יזכור
לפעמים אנב גררר גם דבר שאינו עיקרי אל הסיפור ההוא בעצם, אבל הוא הקדמה אל
הסיפור אשר יבא עוד בתורה, פעמי' יהי' הסיפור הב' קרוב אל ההקדמה ההיא נפרשתה כמו
זכור גם כן הינאים מן התבה גם וחס ויפת וחס הוא אני כנען (בראשית ט' י"ח), ולא
הזכיר גם בני גם ויפת גם לא שארית בני חם, ולא הוטרף להזכיר כנען רק בעבור
הספור הבא אחריו שנתקבל כנען בעבור חם אביו, ופעמים יהי' הספור הב' רחוק מונה,
והדרך הב' הוא בדבר שלא מנא לו עשה מקום להודיע מקודם, ודיע ההקדמה ההיא אחר
התקלת הסיפור כמו"ש בפ' בהעלתך נפסוק ותדבר מרים ואהרן וגו' כי אשה כשית לקח
(במדבר י"ב ח'), ויהי' הענין פה מן הדרך הב', ומ' ל' אמר שהי' שטר עליהם ובעבור שגלת
יבן חסר וא'ו דרשו שאות היום מטהו עליהם: באוני בני חת, בקול רם שיאמרו
כולם, וכן מתורגם כל"א, וא"ת קדם בני חתאה, ויב"ע תרגם באנפי בני חתאה,
לא תרגשו כונת המלה: לכל באי וגו', ולכל באי, ותחסר וי'ו העטף כמו שמש
ירח (חזקוני ג' י"א), ומלת באוני משמט לעבמה ולאחרת עמה, וענינה באוני בני
חת ובאוני באי שער עירו, או שהי' הלמד' של לכל במקום לפני, וכן מתורגם
כל"א: באי שער, שגאים וינאים בשער ר"ל כל אנשי העיר ופעם יאמר באי ופעם
יאמר ונאפי כמ"ש כל יוצאי שער עירו (בראשית ל"ד כ"ד), וענין אחד הוא ר"ל כל
אנשי העיר ועל הדרך הקטור יאמר באי לבד או ינאי לבד ופעם יאמר שניהם כמ"ש
ועמדת בשער בני העם אשר יבאו מולפי יהודה ואשר יבאו מ' (ירמיי' י"ו י"ט): (יא) לא
ארני שמעני, לא כן אדני, אך שמעני, ותימה על יב"ע שתרגם לא אדני, בבשו רבוני,
והנה לפי כתיב המלות ראוי להיות אדני במקום פחות מן הז'ק שהוא הפשטא, ולא במוכח
משרת הז'ק כי איננה מחוברת כ"כ עד שהי' ראוי' למשרת, ולא עוד אלא שאף אם היתה
מחוברת ראוי' היא אל הפשטא, בעבור שיש במלת שמעני ב' נקודות מתנועות לפני הנגינה

כמו ויאמר אברהם הן לי (בראשית ט"ו ג'), ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה (שם כ"ב פ'),
כי הוא נע נחשבת לענין זה כתנועה כמו בואת תדענן (במדבר י"ו כ"ח), אבל ידוע תדע
כי בעל הטעמים ירמוז לפעמים לב' פירושים, ולכן העמיד ב' מיני נגינות נפסוק
וילך ראונו וישכנו' (בראשית ל"ה כ"ב), ופעמים העמיד באיזה מלה טעם משרת לחברה'
העלה שאחריה, ואחריה פסוק להפסיקה מונה, כמ"ש בפ' וירא על עשו כלה (לעיל י"ח
כ"א), והם לא רנה רק בהפסקה הי' יכול להעמיד בה רק טעם מפסיק, אבל היתה כוננת
לב' כוננות של ב' פירושים, קשר על פי הא' תשי' מחובר' לאחריה, ועל פי הב' תהי' מפסיק
מאחריה

געגעבן, אונד דיא העהאלע, וועלכע דארין איזט: זייא דיר אויך געגעבען: פאר דען אויגען מיינער לאנדן לייטע זייא זיא דיר געגעבען, בע- גראכע נור דיינען סארטען! (יג) דא ביקטע זיך אברהם פאר דעם פאלקע דען לאנדען: (יג) אונד רעדעטע מיט עפרון, דאס עז דאן פאלק דען לאנדען פערנאם, וייא פאלגט: מאכטוט דוא מיך נור הערען! וא

לך והמערה אשר בו לך נתתיה לעיני בני עמי נתתיה לך קבר מהי: יג וישרחה אברהם לפני עס הארץ: יג וידבר אל עפרון באוני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח

רשי

תרגום אונקלוס

לך. הרי היא כמו שנתתיה לך: (יג) אך אם אתה לו שמעני. אתה אומר לי לשמע לך וליקח בחנם אחיאי אפסי בכך אך אם אתה לו שמעני הלאו ושמעני: נתתי. דו"ש בלע"ז געגעבן עמא דארעא לטיטר ברם אם את עקיד לי טיבו קבל טני אתן פספא דמי תקלא סב

לך וקשרתא הי ביה לך וקשרתא לעיני בני עמי וקשרתא לך קמי טיבת: (יג) וקשרתא אברהם קדם עמא דארעא: (יג) וטליל עם עפרון קדם עמא דארעא לטיטר ברם אם את עקיד לי טיבו קבל טני אתן פספא דמי

באור

מאחריה, והנה גם פה טבל למרש, לא אדני כאזר אחרת, אך שמעני, ומלת לא אדני מחוברת יחד, ואדני מופסקת מן שמעני, ואז ראוי להיות אדני כמפסיק פחות מן הו"ק שהיא הפשטא, ומלת לא במהסך משרת הפשטא או במקף, גם טבל למרש, לא כן, אך אדני שמעני, ועפ"ז תהי' מלת לא מופסקת, ומלת אדני מחוברת, ואז ראוי להיות מלת לא כמפסיק פחות מן הו"ק במלת שמעני (כי עכ"פ איננה מופסקת כמלת שמעני) שהיא הפשטא, ואדוני כמנוח משרת הו"ק, לפי שכבר בא פקידו במלת לא, ולגידוף ב' הכוונות חנר מלת לא במקף למלת אדני, ומלת אדני כמנוח משרת הו"ק, כן כראה לי: השרת נחתו לך, נתן הוא לך, ובא העבר במקום הביטוי כדרכו פעמים רבות, והוסיף דא' וכתב שכן הוא אנלי והלאו נתתי לך כגר, שיה כתב דא' וגם הרשב"ם, דו"ש בלע"ז, בל"א (נגעבן): והמערה אשר בו, אינך שאל כי אם המערה אשר בקנה השדה ובמחירה, אני טותן לך במתנה כל השדה והמערה, (הרשב"ם), ואולי הי' תושב עפרון לבוק שדו"ש תהי' בה בית הקברות, או כמ"ש הרשב"ן שדרך עמר או ערמה אומר לו שיתן לו השדה והמערה אשר בו כי לא יתכן לאדם כבוד כעוהו שתי' לו המערה לחיות קבר והשדה יהי' לאחר ואברהם שחם בכך וקנה הכל בדמים שהכיר לו: לעיני בני עמי, אנני עמי, והכוונה לומר כי הנה כל העם הנה והם היודעים ועדים ואל תחוש לכפירה או לשורה וקבור ונתן גם מעתה בו ש"ך היא ולא אוכל לשוב: (יג) וישחתו אברהם, לעפרון: לפני עם הארץ, לעיניהם, וייתה ההשתחיה הזאת רק לעפרון להיות לו על טובתו, כן פי' הראש"ע והרשב"ם ומהר"י אברבנאל, וכן תרגם יב"ע, ונתן ליה אברהם בחפשי בני שתאה, אבל לא ידעתי מדוע תרגם עם הארץ, בני שתאה, ובכל הפרשה תרגם עמא דארעא: (יג) אך אם אתה לו שמעני, ל' הרשב"ן, שערך, אס

מִמִּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־מִתִּי שְׁמָה :
 יד וַיַּעַן עֶפְרוֹן אֶת־אֲבֵרָהָם
 לֵאמֹר לוֹ : טו אֲדַנִּי שְׁמַעֲנִי אֶרֶץ
 אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל־כֶּסֶף בִּינִי
 וּבִינְךָ מַה־הוּא וְאֶת־מִתְךָ קָבֵר :
 טז וַיִּשְׁמַע אֲבֵרָהָם אֶת־עֶפְרוֹן
 וַיִּשְׁקֹל

זא האטטע איד דאן וילבער
 פֿיר דאן פֿעלד געגעבען, נים
 עו פֿאן מיר אן! אלו דען ווילל
 איד מיינען טאָרטען דאָ
 זעלבוט בגראָבען: (יד) עֶפְרוֹן
 אַנטוואָרטעטע דעם אברהם,
 שפראך געהמליך צו איהם:
 (טו) מיין הערר! הערע מיך,
 איין שטיק לאַנדען, פֿאן פֿיער
 הונדערט שקל וילבער, וואָז
 בערײַטעט דאָן צווישען מיר
 אונד דיר? כעגראָכע נוֹר דײַנען טאָרטען: (טז) אברהם מערקטע דיא וואָרטע
 דען עֶפְרוֹן, אונד ער,
 אברהם

חרגום אונקלוס

רש"י

טײַ וְאֶקְבְּרָתִי טִיתִי תָטֹן: (יד) וְאֵתִיב
 עֶפְרוֹן יֵת־אֲבֵרָהָם לְטִיטֵר לִיה :
 (טו) רבּוֹנִי קָבֵל טִינִי אֶרְעָא שְׁוִיָּא
 אֶרְבַּע טָאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף בִּינָא וּבִינְךָ מַה הִיא וְיֵת טִיתְךָ קָבֵר : וקביל
 באור

אם אתה אם תשמעני, וענינו כמו אם אתה תשמעני וכל הכפל לנחן הענין כמו סורה
 אדני סורה אליו (זופטיס ד' י"ח), הטוב טוב אתה (שם י"ח כ"ה), ולומר עליו
 לאמר וגו' (ד"ה ב' ל"ב י"ז), וכן ואני אנה אני בא (בראשית ל"ז ל'), ופניתי אני
 (קהלת ב' י"ח ו"ב), וראיתי אני (שם י"ג), כי כל העדה כלם קדשים (מזכר י"ז ג'),
 כלם ריודף הענין, וכן על דעתי אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח (בראשית י"ד כ"ג),
 שטרו, אם מחוט ועד שרוך נעל אקח מכל אשר לך, או יאמר אם אתה כאשר אמרת, כל
 שפך ולבך שים בענין, ואם תשמעני, וכן ויאמרו להם אחיהם מה אתם (זופטיס י"ח ח'),
 ודומה ללשון הזה על דעתו למה זה אנכי (בראשית כ"ה כ"ב), (כוונתו שכל או הפסוקים
 יש חסרון חיה מלת, ויאמרו להם אחיהם מה אתם (אומרים), למה זה אנכי (בעולם)
 וכן כאן אם אתה (איש חסד ואמת), ולו שמעני כמו ואם תשמעני, וחסר וי"ו הקטור כדרכה
 להחסר (לפעמים), אולי זה דעת אנקלוס שאמר אם את עבד לי עשו שתעשה רטוני כאשר
 אמרת עב"ל הרמב"ן, אבל רש"י פי', לו, הלואי, אם אתה לו שמעני הלואי ותשמעני,
 וזכר שמעני שהוא כוון במקום עתיד, וכאשר מבאנו לרוב עתיד במקום כוון, והטעם
 מבטלים לפירושו שמוטעם אם אתה לו בזרובא טפחא, ולפי ת"א והרמב"ן שאם אתה הוא
 מאמר נפרד מן לו שמעני, ראוי להיות אתה בטפחא ולו במונת: נחתי כסף השדה וגו',
 אנקלוס וי"ע תרגמו, אתן, ולפי דעתם הוא עבר במקום עתיד, וכבר כתבתי דעת
 רש"י והרשב"ם, והמתרגם האשכנזי תרגמו שהוא עבר מורכב, אשר שאתן לך או הוא
 עבר, וחבר המאמר הזה לשלפניו באופן זה, הלואי שתשמעני, או הי' הכסף כבר נתן
 לך ולכן אני מנקה עתה קחתי ממני ואם אקברה את מתי שמה, ואף כי נאות הוא,
 מ"מ הנה הוא פגד הנגינה, שולת שמעני באתנח: (טו) ארץ ארבע מאות
 שקל כסף, ארץ אשירה אה אלא ארבע מאות שקל כסף: ביני ובינך, בין שני אהבים
 כוונתו, או שני עשירים כוונתו: מה הוא, חשובה ויש לך לקחתה בחנם, כן פי' הרשב"ם:
 זאת מתך קבר, בחנם אם תרנה: (טז) וישמע אברהם אל עפרון, יש שמיעה שהוא

אברהם וואג איהם, דעם
עפרון, ראז זילכער צו,
וועלכעו ער בעשטימט
האטטע, דאס עו דיא קינדער
חר פערנאמען, פיער
הונדערט שקל נעהמליך,
בייא יעדעס קויפמאנגע אויז
צו געבען: (יז) דארורד בע-
שטאנד, עפרונ'ז פערלר,

וישקל אברהם לעפרון את-
הכסף אשר דבר באוני בני חת
ארבע מאות שקל כסף עבר
לסחר: שני ויקם שרה עפרון
אשר

וועלכעו

רשי

תרגום אונקלוס

המכר ואת מתן קבור: (טז) ושקל אברהם
לעפרון חסר ח' לפי שאמר הרבה ואפי'ט
מעט לא עשה אנטל ממנו שקלים גדולים שהן
קנטרין שאמר עובר לסוחר שמתקבלים בשקל
בכל מקום ויש מקום שקליהן גדולי' שהן
קנטרין כנט' יבארש בלע'ז (מל' כענטער
בל'ח): (יז) ויקם שרה עפרון תקומה
היתה לו שיכח מיד הדיוט ליד מלך' ופשוטו
של מקרא ויקם השדה והמערה אשר בו וכל

(טז) וקביל אברהם טו עפרון ותקל
אברהם לעפרון ית כסף די טליל
קדם בני חתאה ארבע מאה סלעין
דכסף שתקבל סחורה פקל טדינתא:
(יז) וקם תקל עפרון די

הען

באור

ל' הכנה כמו גוי אשר לא תשמע לשוט (דברים כ"ח מ"ט), לב שמע (מלכים א' ג' ט'),
וכן כאן פירושו שהכין כי חסן בעד השדה והמערה ארבע מאות שקל כסף, וכן מתורגם
בל"ח, אבל בעבור שנתלוה עם מלת אל, כדאה לי יותר לפרשו ל' קבלה שקבל עליו לתת
כאשר רמז לו: וישקל, פרע כמו או ככר כסף תשקול (מלכים א' כ' ל"ט ר"ע ספורט)
וג' כי רוב הפעלים משרש שקל אשר יתלו עם למ'ד לחזקיהם מורים על הפרעון עם המשקל
יחד, ורובם הנאים בלא למ'ד יורו על המשקל לבד, ולכן כאשר ואקנה את השדה מרת
תנחאל בן דדי אשר בענתת ואשקלה לו את הכסף שנעה שקלים ועשרה הכסף, ואכתב בספר
ואחתם ואלעד עדים ואשקל הכסף במאזנים (ירמיו' ל"ב ט' וי'), הח' עיקה כונתו על הפרעון
ולכן בא אחריו מלת לו, ובל"ח (טו וויגען, והב' אין כונתו רק על מעשה המשקל, ולכן
מפורש אחריו במאזנים, ובל"ח (ויגען), ובאן שגא למ'ד אחריו, לעפרון, יהיה באורו עני
הפרעון עם המשקל יחד, ולכן מתורגם בל"ח (ער וואג וכו' דאס זילבר טו): עבר לסחר,
מלת עובר כאמרה על הכסף על דרך ההשאלה לפי שהכסף פעמים לוקח אותו הסוחר
ופעמים נתן אותו כאלו הוא עובר וצ' תמיד ליד הסוחר, ור"ל כסף מלא במשקלו כש
שנאפים ונותנים בו הסוחרים כי הם מדקדקים במשקל, וגם כסף נרוף שמתקבל בכל מיני
סחורה וכן ביהודיע מיניו כסף עובר (מלכים ב' י"ג ה'), טוב בכל מקום, ורש"י פי'
שנתן לו שקלים גדולים שהם קנטרין כנטינאר' בלע'ז, מל' (כענטער) בל"ח: לסחר,
קרא התגר כן לפי שהוא סובב את הארצות תמיד עוב' וצ', כי תרגום סניב, סחר,
(יז) ויקם שרה עפרון וגו', נתקיים ועמד השדה בידו: וכל הפסוק הזה נמשך א הפסוק
אחריו, ויקם שרה וגו' והמערה וגו' וכל הען וגו' לאברהם למקנה וגו', ולפי שהוא מלת
ארוך להיותו פסוק אחד, חלקו בעל הטעמים לשני פסוקים, ולפי שזלת ויקם הוא נושא
החומר אל מלת לחברה למקנה, ושארית הפסוק הוא כמו מאמר שנסגר, לכן בא סניב
בסוף פסוק, כדון המאמר שנסגר שפסיק יותר מכל הטעמים שלפניו אשר עד נושא
המאמר, כי יש בפסוק הזה חתום, ואין גדול ממנו רק הס"פ, וענינו, ויקם שרה
עפרון (אשר נמשלה אשר לפני מחרת השדה והמערה אשר בו וכל הען אשר בשדה

אֲשֶׁר בְּמִכְפְּלָהּ אֲשֶׁר לִפְנֵי
 מִמְדַּא הַשָּׂדֶה וְהַמְעַרָה אֲשֶׁר
 בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר
 בְּכָל־גְּבֻלוֹ סָבִיב: יח לְאַבְרָהָם
 לְמִקְנֵה לְעֵינָי בְּנִיחַת בְּכָל־בְּאֵי
 שְׁעַר־עִירוֹ: יט וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר
 אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־
 מְעַרְתַּת שָׂדֶה הַמִּכְפְּלָה עַל־פְּנֵי

טמרא

וועלכען צו מכפלה וואר,
 דאן פאר טמרא ליגט: דאן
 פעלד, מיט דער העהלע אין
 דעמועלבען, מיט אללען
 ביימען אויף דעם פעלדע,
 דיא אין דעם גאנצען בעצירק
 אומהער ווארען: (יח) דעם
 אברהם צום אקויף, פאר
 דען אויגען דער קינדער חח,
 אללער דערען, דיא אין דאן
 טהאר ווינער שטארט קאם.
 מען: (יט) נאכהער בענרוב
 אברהם ווינע פרויא שרה,
 אין דער העהלע אויף דעם
 פעלדע צו מכפלה פאר
 טמרא

חרגום אונקלוס

רשי

די בכפרתא די קדם טמרא חקלא
 ומערתא די ביה וכל אילנא די
 בחקלא די בכל תחומיה סחור סחור:

(יח) לאברהם לזכינותי לעיני בני חתאה בכל עאלי תרע קרתיה: (יט) ובתר
 בו קבר אברהם ית שרה אתתיה במערת חקל כפקתא דעל אפי טמרא

באור

אשר בכל גבולו סביב: (ל) לאברהם למקנה וגו', וכן ועשו לי מקדש (ואשכנתי בתוכם:) ככל
 אשר חצי מראה' אותך וגו' (שמות כ"ב ט') אשך' במכפלה' סימן אל
 שדה עפרון שהוא בנקעה הנקראת מכפלה: אשר לפני טמרא, נתחלת ההקפה
 גראה הוא סימן על בקעת המכפלה לדעת היכן היא הנקעה היא, אבל לפי' הי'
 ראוי להיות עפרון בטעם מפסיק יותר מהטעם שנתלת מכפלה, וראוי להיות בטעמים או,

ויקם | שדה עפרון || | אשר במכפלה || אשר | לפני מורא, ולכן כל כי גם
 אשר לפני מורא הוא סימן אל שדה עפרון, והודיע' הכתוב שהיה שדה
 עפרון בבקעת המכפלה והי' לפני מורא, כל' באותו חלק מן המכפלה שהוא לפני מורא, לא
 בחלק אשר מוטו, כי משמעות כוונת המאמר שאל לסמן שדה עפרון, ולא להודיע עתה שאל
 תחלת המכפלה: (יח) למקנה, שם לכל דבר הנקבה, ונמצא גם מקנה בסגול, מקנה
 השדה (כראשית ט"ז ט'), הנפרד מקנה, ונא הנזירי בעבוד הסמיכות, אבל אשר
 מקנה הנא בסגול הוא רק על הנהמו': לעיני בני חח, אנשי המקום: בכל באי שער
 עירו, כל עובר ושם, והכוונה בקרב כולם ובמעמד כלם הקנהו לו, ול' הרשע' לאברהם
 למקנה, קם לאחר בתינת הכסף כדכתיב ונתן הכסף וקם לו (סוגתו על הפסוק
 וסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כ"ז י"ט), ולא דקדק להביא' הכתוב
 רק ענינו), אבל לחזות קבר מלת בני חח לא קם והחזק לאברהם עד שקבר שרה
 אשתו או ויקם לחזות קבר מלת בני חח עכ"ל, וכבר כתבתי כי לעשות שם בית
 הקברות הונרך להסוכות כולם, וכן כתב ר"ע ספרטנו, והטעם כי זיק' לשדותיהם
 הסמוכים אל המערה: (יט) אל מערת, כש מערת, כי מלת אל תשמש לפעמים
 במקום

כמרא, דאזועלבע איוס
 חברון, איוס לאגדע כנען :
 (כ) אלוף בלויב דאז פֿעלד
 מיט דער העהלע דארין, דעם
 אברהם צום ערבגערעכניס,
 פֿאן דען קינדערן חת :
 כד (א) אברהם ווארד
 אלט, האטטע האָהעז
 אלטער עררייכט, אונד דער
 עוויגע האטטע איהן גוענגעט
 איבעראלל : (ב) דא שפראך
 אברהם צו ווינעם קנעכטע,
 דעם עלטעזטען ווינעז הויזען,
 דער

רש"י

כמרא היא חברון בארץ כנען
 ויקם השדה והמערה אשר
 בולאברהם לאחות קבר מאת
 בניהת: ס כד א ואברהם
 זקן בא בימים ויהוה ברכ את
 אברהם בכל: ויאמר אברהם
 אל עבדו זקן ביתו המושל
 בכל

תרגום אונקלוס

כד (א) כד את אברהם בכל. בכל עולה
 בנימטריו בן ומאמר שהיה לו בן
 היה נדיך להשיא אשה: (ב) זקן ביתו לפי
 שהיה
 חתאה: כד ואברהם סיב עאל ביוטין ווי ברוך ית אברהם בכלא :
 (ג) ואמר אברהם לעבדיו סבא רביתיה דשליט
 בכל

באור

בתקום בית כשו והמדנים מכרו אתו אל זכרים לפשוטו וגו' (בראשית ל"ז ל"ח), פי'
 במכרים, ואל הארץ נתן את העדת (שמות כ"ה כ"ח), כמו בארון, וכן ת"א בנערת,
 וכן מתורגם כל"א: (ב) ויקם השדה וגו', כבר כתבתי פי' הרשב"ם ור"ע שטורט
 בזה, אבל לפי פשוטו הוא כלל הנא אשר הפרט, וכן מתורגם כל"א (אלוף בלויב),
 ומלת ויקם לשון זכר שנ על השדה שהוא לשון זכר, ונשפת אחרת עמה גם אל
 המערה, וכאלו אמר ויקם השדה ותקם המערה, וכפי טעם הלשון בבוא פעל אשר
 על שני שמות יוכל הפעל על הדבק כי אם זכר אם נקבה, כמו ותדבר מרים ואהרן
 בעשה (במדבר י"ב א'), באורו ותדבר מרים ודבר אהרן, ובא ותדבר כל' נקבה
 בעבור מרים הדבק בו, וכ"ה על הכות:

כד (א) ואברהם זקן, לדעת הרד"ק בשפטים ארש זקן הוא תאר, ובעל מ"י כתב
 שבמירוש פי' שהוא פעל עבר או תאר, והנכון שהוא עבר כחברו בא בימים:
 בא בימים, הוא הרחבת גבול הוקנה וכו' עתה בן ק"ע שנה, ואף שגם כשהיה בן
 כ"ט שנה וצדקה נת' כאלו עליהם נחיים בימים, הנה שם הוא ביטוי שהתחייב
 לבוא ניוו הוקנה אבל כאן הוא עבר, כן כתב הרמב"ן: וה' כדך את אברהם
 בכל, באורך ימים ועושר וכבוד וכו' מכל קטנת האדם, והנה הפסוק הזה הוא
 הקדמה אל כל הסיפור הנא אחריו, ע"ד ומס הוא אזי כנען (בראשית ט' י"ח),
 באופן זה, ואברהם זקן בא בימים, והגיע העת להשיא את בנו בחיו, וה' כדך את
 אברהם בכל, להודיע שלא מחמת חוסר נשים בארץ כנען שלא היו רחמים להודונו
 לו שלא את-המערה למשפחתו, שהרי נתבדק בכל, וכל העולם מתחייב להודונו לו
 אבל הוא לא רצה כ"א למשפחתו, והוא שאמר העבד וה' כדך את ארני ואלד ויגדל,
 קן פי' הדשג' (ב) זקן ביתו, תאר שישך זקן וקן: שישגא ידך תחת ירכי, וכן בייסוף
 כשנשנפ